

gach, głowie i rękach. Obserwuje się również uszkodzenie słuchu spowodowane oparzeniem zewnętrznych przewodów słuchowych i pęknięciem błony bębenkowej. Często u porażonych zdarza się początkowa głuchota połączona z dzwonieniem w uszach. Spotyka się też zachwianie równowagi oraz zawroty głowy.

Najczęściej osoba rażona piorunem upada na ziemię i trwa nieruchomo. Taka śpiączka może trwać kilka dni, mimo intensywnych zabiegów reanimacyjnych. Jeśli nie kończy się zgonem, to z reguły pozostają zmiany neurologiczne związane z ośrodkowym układem nerwowym. Bardzo często u porażonych następuje utrata świadomości. Może ona być krótka i zakończyć się samoczynnym powrotem do przytomności. Osoba porażona traci przytomność, a po powrocie do świadomości nic nie pamięta. Porażeni często nie pamiętają okoliczności porażenia, a czasem i zdarzeń poprzedzających wypadek. Spotyka się też często napady hysterii, strachu, apatii, depresji, bóle głowy.

Nie rozpoznane u poszkodowanego porażenie elektryczne spowodowane piorunem może mieć poważne konsekwencje. Często brak jest świadków, którzy mogliby donieść o burzy. Nie należy zbyt opierać się na informacji samego poszkodowanego. Trzeba poszukiwać objawów wskazujących na porażenie prądem. Są nimi: opalenie włosów, ślady oparzeń na skórze oraz ślady oparzenia przy noszonych przedmiotach metalowych. Na ogół każda nieprzytomna osoba znaleziona w terenie otwartym, mająca ślady oparzeń, mogła zostać rażona piorunem.

Zasady zachowania ostrożności przed piorunem

Bardzo ważne są zasady zachowania ostrożności podczas burzy, aby nie stanowić prawdopodobnego celu dla pioruna. Należy wówczas unikać pobytu w terenie otwartym z dala od innych wyższych obiektów lub wykonywania

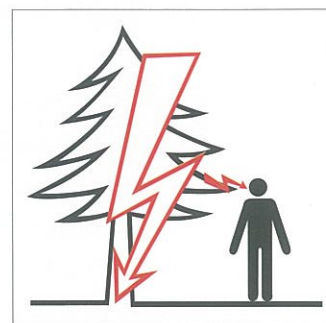
takich czynności jak pływanie, łowienie ryb, wspinaczka górską. Dotyczy to zarówno terenów nizinnych, górskich oraz akwenów wodnych. W czasie burzy kategorycznie zabrania się prac przy liniach elektroenergetycznych oraz na dachach domów. Grupy wycieczkowe powinny rozproszyć się i zachować między uczestnikami odległość kilku metrów. W górach trzeba oddalić się od szczytów i turni. Żeglując na rzekach zaleca się schronienie pod mostem lub przybicie do brzegu. Trzeba zawsze szukać miejsc o mniejszym ryzyku rażenia.

Jeżeli burza zastanie kogoś w terenie, nie należy szukać schronienia pod wysokimi drzewami, zwłaszcza stojącym samotnie, ponieważ w takie drzewo najczęściej uderza piorun. Nie należy dotykać ani opierać się o pień drzewa. Groźne są również boczne przeskoiki iskrowe od obiektów, w które uderzył piorun. Podczas przepływu prądu piorunowego w pniu drzewa, istnieje możliwość przeskoku iskrowego z pnia do osoby stojącej pod drzewem. Dodatkowym zagrożeniem jest wystąpienie napięcia krokowego. Należy unikać bliskości słupów linii elektroenergetycznych i wysokich budowli.

Podczas burzy należy chronić się w zamkniętych budynkach lub w samochodach, stanowiących swego rodzaju klatkę Faradaya. Pozbyć się długich metalowych prętów. Jeżeli nie ma możliwości ukrycia się w bezpiecznym miejscu, najlepiej jest usiąść na ziemi w miejscu położonym jak najniżej. Wówczas prawdopodobieństwo rażenia piorunem jest znikome.

Jeżeli zbliża się burza, należy w mieszkaniu zamknąć wszystkie drzwi i okna. Nie należy palić w piecach, kominkach, aby z kominia nie wydobywał się dym. Wytwarza on bowiem kanał ciepłego zjonizowanego powietrza, który jest dobrym przewodnikiem prądu. Piorun może uderzyć w dymiący komin nawet przy zainstalowanym piorunochronie. Dym unosi się wysoko ponad instalacje odgromowe i inne objekty, wskutek czego przygotowuje drogę dla wyładowania piorunowego. Jeśli w pobliżu budynku uderzy piorun, to oddziaływanie indukowanych prądów może być tak silne, że spowoduje rozświetlenie żarówek.

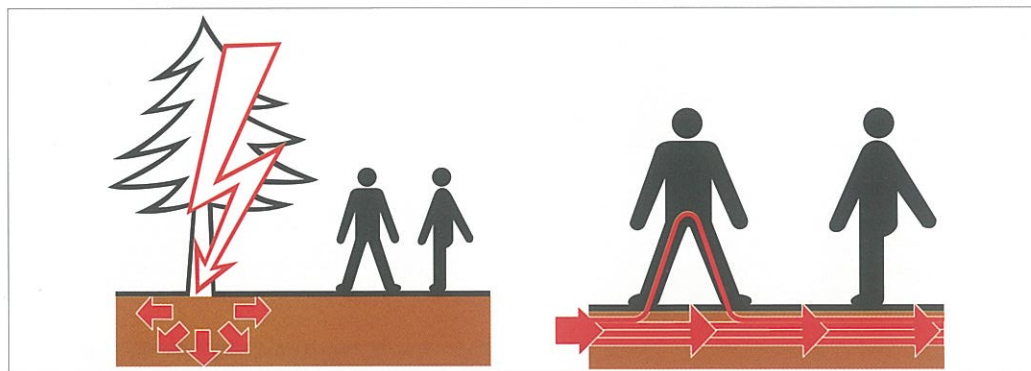
W czasie burzy nie należy używać urządzeń elektrycznych podłączonych do instalacji elektrycznej, szczególnie

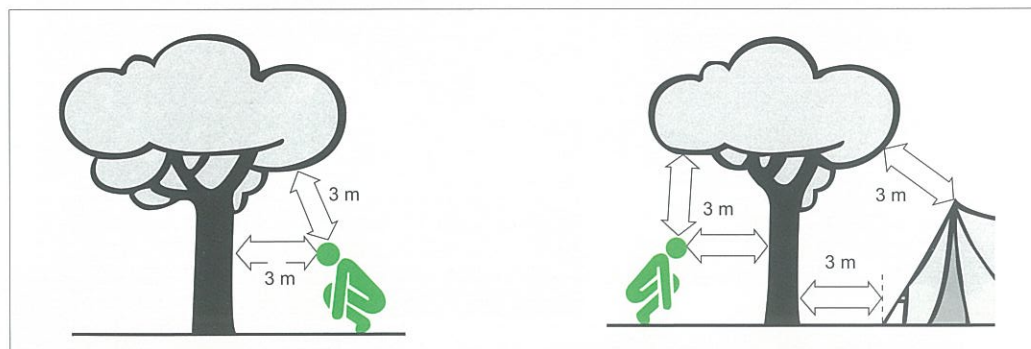
Rys. 2. Porażenie boczne od drzewa, w które uderzył piorun

elektrycznych maszynek do golenia, suszarek do włosów, itp. Należy odłączyć wszelkie urządzenia elektryczne i elektroniczne od instalacji elektrycznej, jeśli w obiekcie nie zastosowano ograniczników przepięć. W drewnianych obiektach starać się przebywać w odległości ok. 1 m od ścian i wszelkich instalacji przewodzących.

Należy zauważyć, że wśród specjalistów od zagadnień ochrony odgromowej nie ma zgodności co do niektórych zaleceń poprawnego postępowania podczas burzy. Niektórzy zalecają gwałtowną ucieczkę z miejsca zagrożenia, a według innych należy pozostać na miejscu i pochylić się jeszcze bardziej lub nawet położyć na ziemi.

Rys. 3. Porażenie człowieka napięciem krokowym

Rys. 4. Bezpieczne odległości dla chronienia się pod drzewem podczas burzy